

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดสุโขทัยกับบوروبุร (บุโรพุทโธ) จังหวัดชวากลางประเทศอินโดนีเซีย

Historical Tourism Management between Sukhothai Historical Park in Sukhothai, and Borobudur of in Java, Indonesia

บงกชกร ทองสุก^{1*}, ณภัทร วุฒธะพันธ์^{2*} และ กาญจน์สิริรักษา บุญเอี่ยม^{3*}

Bongkotchakon Thongsuk^{1*}, Naphat Wuttaphan^{2*}, and Kansiriraksa Boonaiem^{3*}

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

¹ Assistant Professor Dr, A lecture, Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Sukhothai Campus.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

² Assistant Professor Dr, A lecture, Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

³ Assistant Professor Dr, A lecture, Faculty of Education, Thailand National Sports University Sukhothai Campus.

*Corresponding author, E-mail: bongthong61@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก จากแนวคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวบوروبุร (บุโรพุทโธ) และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ในประเด็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีและวัฒนธรรม

อีกทั้งเพื่อนำต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่คนในชุมชนรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและนักท่องเที่ยวของเมืองมรดกโลกทั้งสองแห่ง รวมทั้งใช้การสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางเชิงนโยบายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลกของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการบริหารจัดการระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยกับบุโรพุทโธนั้น แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ต่างก็ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลแต่แตกต่างกันในด้านการแบ่งรูปแบบการบริหารจัดการ การบริหารจัดการพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธ มีความแตกต่างกันในด้านการบริหารงานอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยจะยังไม่เป็นเอกเทศ ทั้งนี้ จังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานในกำกับหลายส่วนตามลำดับชั้น ในขณะที่บุโรพุทโธ มีการแบ่งส่วนในการบริหารจัดการพื้นที่แบบประสานความร่วมมือของ 3 ภาคส่วน

ด้านที่ 2 ด้านสินค้าที่ระลึกสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ พบว่า ในส่วนของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกได้ดี มีจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณพื้นที่ของตนเอง และไม่มีพ่อค้าแม่ค้ามารุมแย่งเสนอขายสินค้าทั้งภายในและภายนอก อีกทั้งมีการพัฒนาสินค้าที่ระลึกตามอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับประเทศ

ด้านที่ 3 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมมีความเหมือนกันตรงที่มีการรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม และมีนโยบายในการดูแลรักษาบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวหลายจุด แตกต่างกันตรงความรุ่มรื้นของต้นไม้ที่ปลูกบริเวณบุโรพุทโธจะมีน้อยกว่าอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ด้านที่ 4 ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีและวัฒนธรรม เหมือนกันตรงที่เมืองมรดกโลกทั้งสองแห่งต่างก็ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงมีประเพณีทางวัฒนธรรมและศาสนาที่ได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและต่างชาติ โดยมีความแตกต่างกันตรงบุโรพุทโธจะมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลางคืนที่มีความหลากหลายมากกว่าอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ทั้งนี้ จากผลจากศึกษาสามารถนำไปสร้างแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้แก่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยที่ดีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย, บุโรพุทโธ

Abstract

The objective of this research was to study the policy guidelines for cultural tourism management under the context of a World Heritage city from the ideas of stakeholders in Borobudur Tourism (Borobudur) and Sukhothai Historical Park. In four issues: area management Environmental management Souvenir products to create added economic value and tourism promotion activities. tradition and culture

This also aimed to bring the cultural costs that exist in the community to add economic value to the people in the communities surrounding the Sukhothai Historical Park. This was qualitative research and use by interviewing form with management stakeholders and tourists of the two World Heritage cities Use focus groups to find policy guidelines for managing cultural tourism within the context. Being a World Heritage City of Sukhothai Historical Park.

The results were as follows. The comparison of the four parts of management between Sukhothai Historical Park and Borobudur was found as follows.

Firstly, So that the area can be acquired by many governments, but there is still a model that can be used in the area of historic archaeological sites Sukhothai and Borobudur first occurred together as possible. The management of Sukhothai history will not be independent, however, Sukhothai is a small province. and control over many areas in a hierarchical manner, while Borobudur still has parts of this area. Coordinate cooperation of 3 sectors

Thirdly, environmental management was similar in terms of a littering campaign by regular cutting tree branches and providing trash cans in the tourist spots. However, the difference was that the shade of trees planted in Borobudur area was less than the Sukhothai Historical Park.

Fourth, tourism promotion activities tradition and culture were similar. The two World Heritage cities was encouraged to organize activities from both the public and

private sectors to carry out various activities including the cultural and religious traditions that were popular with both Thai and foreigners. The difference was that Borobudur had more variety of night tourism promotion activities than Sukhothai Historical Park. Moreover, the results of this study can be applied to create better and more efficient tourism management guidelines for the Sukhothai Historical Park.

Keywords: Historical Tourism Management, Sukhothai Historical Park, Borobudur

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย ทั้งนี้ด้วยการที่ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยมากขึ้น และได้มีการกำหนดแผนการพัฒนาไว้ในระดับนโยบาย ดังที่แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 5 ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 – 2581) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม คือ การสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมผนวกกับจุดแข็งในด้านความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เพื่อสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองพลวัตความต้องการนักท่องเที่ยว และสร้างทางเลือกของประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

ซึ่งเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยนั้น กำลังได้รับการพัฒนาไปอีกขั้น อันเนื่องมาจากประเทศไทยเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติที่สำคัญ ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศนับเป็นต้นทุนให้เกิดคุณค่าทางสังคม อีกทั้งช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีนั่นก็คือ การที่ยุเนสโกได้ขึ้นทะเบียนให้หลาย ๆ ประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นเมืองมรดก สำหรับประเทศไทยนั้นในปัจจุบันมีมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำนวน 4 แห่ง โดยจังหวัดสุโขทัยก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับการประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลก ในการประชุม ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งคณะกรรมการมรดกโลกแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติได้ประกาศให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชรเป็นมรดกโลก (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) จึงส่งผลให้จังหวัดสุโขทัยเป็นเมืองมรดกโลกอันทรงคุณค่านับแต่บัดนั้นมา โดยครอบคลุมพื้นที่ชุมชนบ้านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมากที่สุด และด้วยชุมชนดังกล่าวยังเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายถึงแม้จะอยู่ในเขตอำเภอเมืองก็ตาม แต่ยังคงเอกลักษณ์แห่งสถาปัตยกรรม ประเพณี สังคม ตลอดจนศิลปะและวัฒนธรรมภายในพื้นที่ตั้งแต่อดีตปรากฏร่องรอยมาจวบจนปัจจุบัน ดังนั้นจึงนับได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวควรค่าแก่การศึกษา สืบสาน และรักษา อีกทั้งเพื่อเป็นการต่อยอดในการนำมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ามาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบกับเมืองมรดกโลกอีกแห่งในประเทศอาเซียนนั่นก็คือ บูโรบูดูหรือกลุ่มวัดบุโรพุทโธเมืองชวากลาง ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นเมืองมรดกโลกที่ได้รับการยอมรับจากหลาย ๆ ประเทศว่า มีการบริหารจัดการพื้นที่ได้เป็นอย่างดี โดยมีการแบ่งการดูแลเป็น 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐบาล หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน ดังที่ นิติบัญญัติ คณะกรรมาธิการการกีฬาวุฒิสภา (2557) กล่าวไว้ในรายงานการศึกษาคุณภาพประเทศสมาชิกอาเซียนของรัฐสภา ณ บรูไนดารุสซาลาม (2557) กล่าวไว้ในรายงานการศึกษาคุณภาพประเทศสมาชิกอาเซียนของรัฐสภา ณ บรูไนดารุสซาลาม

พุทโธ เป็นโบราณสถานเกี่ยวกับพุทธศาสนา ซึ่งมีการจัดระเบียบพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่า ไม่อนุญาตให้ตั้งร้านค้าหรือร้านจำหน่ายของที่ระลึกในบริเวณโบราณสถานดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างความสวยงามและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นรัฐบาลไทย โดยกระทรวงวัฒนธรรมควรนำแนวทางการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน และวัฒนธรรมของรัฐบาลอินโดนีเซียมาเป็นต้นแบบการจัดการ ประกอบกับการที่บุโรพุทโธแม้จะเคยเผชิญกับเหตุการณ์น้ำท่วมและแผ่นดินไหวแต่ก็ได้รับการฟื้นฟูและแบ่งการบริหารจัดการที่ชัดเจน โดยมีการแบ่งพื้นที่การดูแลเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารจัดการดูแลโบราณสถานอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม การบริหารจัดการเชิงกายภาพ จำหน่ายตั๋ว ประชาสัมพันธ์ และรักษาความปลอดภัยภายใต้การดูแลของบริษัทเอกชน การบริหารจัดการบริเวณรอบนอกมีการบริหารจัดการภายใต้การดูแลของชุมชนและภาคท้องถิ่น โดยทั้งสามภาคส่วนมีการประสานงาน แบ่งหน้าที่กันชัดเจนในการดูแลพื้นที่บุโรพุทโธ ซึ่งจากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า บุโรพุทโธมีแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ได้ค่อนข้างดี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่และบริเวณโดยรอบของบุโรพุทโธ เพื่อนำแนวทางมาเป็นกรณีศึกษาในพัฒนาการบริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสืบสาน คงอยู่ ต่อยอดโบราณสถานอันวิจิตรงดงามของประเทศไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลกในการจัดการท่องเที่ยวบุโรพุทโธ (บุโรพุทโธ) และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการวิจัยดังนี้

ทัศนีย์ ปิยะเจริญ (2564) กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยว และดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดการบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และควบคุมอย่างเหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ การจัดการการท่องเที่ยวที่ควรจะดำเนินการในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวนั้น มีอยู่ 5 ภารกิจหลัก ดังนี้

1. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ควรมีบทบาทในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้สาธารณชนได้รับรู้และทราบให้มากที่สุด
2. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการสำรวจหาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่
3. การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว
4. การบริหารแหล่งท่องเที่ยว เป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
5. การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการวางระบบในการดูแลรักษาระบบความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่รับผิดชอบ

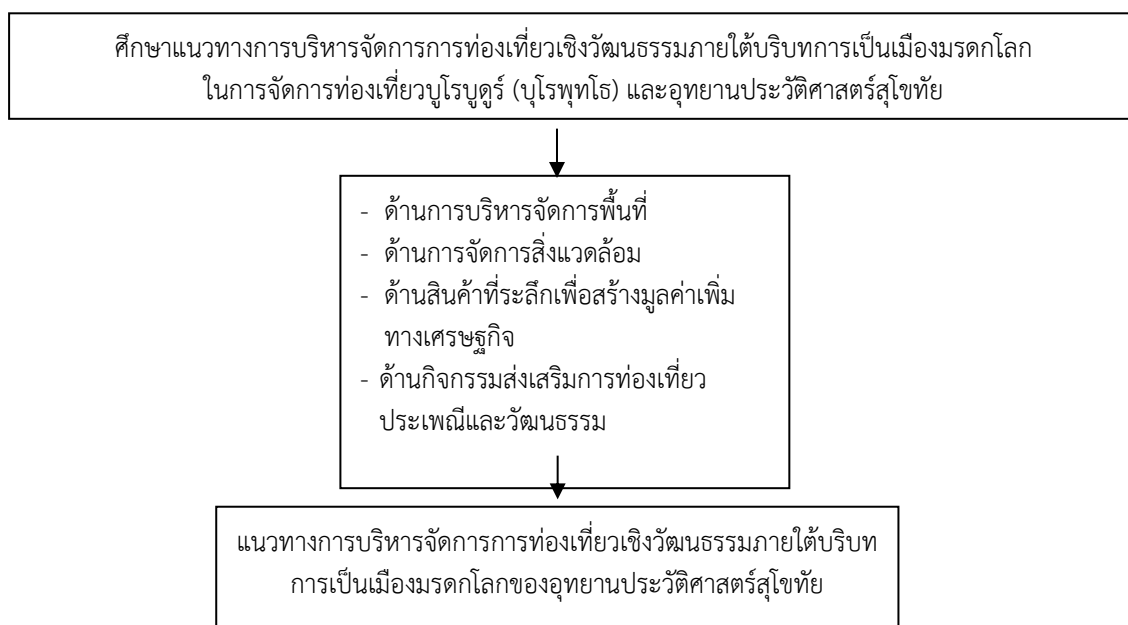
ภณสิทธิ์ อ้นยะ (2561) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น โดยทั่วไปแล้วมีรูปแบบการบริหารจัดการ 3 รูปแบบ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐ
2. แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยภาคเอกชน
3. แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยชุมชน

แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยชุมชนจะถูกเรียกว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

กุลแก้ว คล้ายแก้ว และ คณิต เขียววิชัย (2566) กล่าวว่า พื้นที่สุโขทัยมรดกโลกเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมที่สำคัญในระดับประเทศ อัตลักษณ์ของพื้นที่ที่สามารถนำมาบูรณาการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัยได้ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นจุดอ่อนของพื้นที่ที่ควรได้รับการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกจังหวัด คือ ทั้งที่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของสุโขทัยยังอยู่ในพื้นที่ของชุมชนโบราณอีกมากมาย เพียงแต่ยังไม่มี การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับการจัดการการท่องเที่ยวกับชุมชน

จากแนวคิด ทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษาผู้วิจัยจึงนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยประยุกต์ตามบริบทของพื้นที่เมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง แบ่งออกเป็น 4 ด้านในการศึกษาตามกรอบแนวคิด เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การค้นคว้าเอกสาร จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ ตำรา สื่อทางอินเทอร์เน็ต และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก ในการจัดการท่องเที่ยวบุรีรัมย์ (บุรีรัมย์) และ

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ทั้งเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษาและนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดและประเด็นในการสัมภาษณ์อีกด้วย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตามแนวทางการสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ที่กำหนดไว้โดยสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว จำนวน แต่ละ 4 คน กลุ่มร้านขายของที่ระลึก จำนวนแต่ละ 4 คน กลุ่มคนในชุมชนจำนวนแต่ละ 4 คน และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้ดูแลบริหารจัดการ จำนวนแต่ละ 2 คน ที่อยู่ในพื้นที่บุรีพุทไธและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จำนวน 28 คน เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection)

3. ผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ เรียบเรียง ถอดเทปการสัมภาษณ์ และทำการสนทนากลุ่มโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 8 คน คือ ตัวแทนนักท่องเที่ยว ตัวแทนร้านขายของที่ระลึก ตัวแทนคนในชุมชน และตัวแทนผู้บริหารหรือผู้ดูแลบริหารจัดการ

4. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องครบถ้วนจากการสนทนากลุ่ม หลังจากนั้นนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5. จัดสนทนากลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์แนวทางเชิงนโยบายการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้บริบทการเป็นเมืองมรดกโลก วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยในประเด็นด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านสินค้าที่ระลึก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีและวัฒนธรรม

6. คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผลการวิจัย และจัดทำรูปเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และคณะผู้วิจัยตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ บริเวณบุรีพุทไธ (บุรีพุทไธ) จังหวัดชวากลาง ประเทศอินโดนีเซีย และพื้นที่บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย บ้านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตด้านประชากร ประชากร คือ นักท่องเที่ยวและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว กลุ่มร้านค้าที่จำหน่ายสินค้า คนในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บุรีพุทไธและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่/พนักงานของบุรีพุทไธและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมทั้งสิ้น 28 คน จำนวน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวนแต่ละ 4 คน กลุ่มร้านขายของที่ระลึก จำนวนแต่ละ 4 คน กลุ่มคนในชุมชนจำนวนแต่ละ 4 คน และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้ดูแลบริหารจัดการ จำนวนแต่ละ 2 คน ที่อยู่ในพื้นที่บุรีพุทไธและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

การสนทนากลุ่ม ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน คือ ตัวแทนนักท่องเที่ยว แต่ละ 1 คน รวม 2 คน ตัวแทนร้านขายของที่ระลึก แต่ละ 1 คน รวม 2 คน ตัวแทนคนในชุมชน แต่ละ 1 คน รวม 2 คน และตัวแทนผู้บริหารหรือผู้ดูแลบริหารจัดการ แต่ละ 1 คน รวม 2 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ตุลาคม พ.ศ. 2562- เมษายน พ.ศ. 2566 (เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จึงใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเป็นเวลานาน)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรม เนื่องจากทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นส่วนสำคัญของการสะท้อนถึงทิศทางในขับเคลื่อนการบริหารจัดการเมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง สู่การเป็นพื้นที่แห่งการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในทางกายภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ มีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 แนวทางความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการพื้นที่เมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง

แนวความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	แนวความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการพื้นที่บุโรพุทโธ
1) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีกรมศิลปากร สำนักศิลปากรที่ 6 บริหารจัดการดูแลบูรณะปฏิสังขรณ์ตลอดจนมีบุคลากรของกรมศิลปากรดูแลรอบอุทยาน อันประกอบด้วยหลายภาคส่วนที่ช่วยดูแลส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย เทศบาล องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ทุกภาคส่วนมีการดำเนินงานร่วมกันและมีภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ 2) มีการบริหารจัดการธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในอุทยาน และมีภาคเอกชนดำเนินธุรกิจรถสามล้อบริการนักท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ ตลอดจนมีรถจักรยานยนต์ให้เช่า เพื่อขี่ชมรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 3) ภาครัฐร่วมกับภาคชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะทางภาษาและจัดการฝึกอบรมปราชญ์ชุมชนตลอดจนมีคณาจารย์น้อย เพื่อนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว 4) มีการจัดระเบียบการห้ามนำรถยนต์เข้ามาในอุทยาน โดยมีการส่งเสริมการเดิน ปั่นจักรยาน รถไฟฟ้า ต่อมาเมื่อมีรถตุ๊ก ๆ ไฟฟ้าเข้ามารับส่งนักท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาการนำรถสามล้อเล็กไฟฟ้าเข้ามามากขึ้น ส่งผลให้เกิดความวุ่นวายเช่นเดิม 5) มีภาคชุมชนดูแลด้านความปลอดภัยร่วมกับหน่วยงานภาคตำรวจ	1) บุโรพุทโธได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล โดยรัฐบาลอินโดนีเซียพยายามให้บุโรพุทโธ เป็นส่วนหนึ่งของเมืองย็อกยาการ์ตา แบ่งการบริหารจัดการเป็น 3 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง ดูแลโบราณสถานในบุโรพุทโธทำหน้าที่บริหารจัดการอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม ส่วนที่สองการบริหารจัดการทางกายภาพ ทัศนียภาพจำหน่วยตัว ประชาสัมพันธ์และรักษาความปลอดภัยภายในบุโรพุทโธ อยู่ภายใต้การดูแลของบริษัทเอกชน บริษัท ชุมชน P.T. Taman Wisata Candi Borobudur, TWCB (Persero) ส่วนที่สาม บริเวณรอบนอกชุมชน บริหารจัดการโดยหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน โดยทั้งสามหน่วยงานมีการประสานงานให้ความรู้อบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรร่วมกัน 2) การบริหารงานรูปแบบองค์กรรัฐวิสาหกิจ มุ่งเน้นจำนวนนักท่องเที่ยว มุ่งจูงใจนักท่องเที่ยว ผู้มาจาริกแสวงบุญด้วยกิจกรรมทางการค้า 3) มีการส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการกระจายให้แก่ประชาชนเข้ามาดำเนินการ เช่น ให้รถบัสเข้ามาส่งผู้โดยสารบริเวณใกล้ ๆ อุทยาน และมีรถรับจ้างรับขับเข้าไปใกล้ ๆ บุโรพุทโธ 4) มีการจัดกิจกรรมจากสำนักวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวจะมีการอบรมภาษาอังกฤษ และการ

แนวความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการ พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	แนวความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการ พื้นที่บุโรพุทโธ
6) มีการติดป้ายข้อควรระวังในการเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานเมืองเก่าสุโขทัยรอบ ๆ ชุมชน 7) มีการจัดอบรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้านความปลอดภัยให้แก่คนในชุมชน ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยจำลองสถานการณ์โจรปล้นจริง วิธีใช้กระเป๋าเงิน เป็นต้น 8) ได้รับการประชาสัมพันธ์จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สื่อสิ่งพิมพ์ท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด นอกจากนี้ภาคชุมชนยังร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่งตัวแทนเดินทางไปโปรโมตอุทยานประวัติศาสตร์และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย ณ ต่างประเทศอีกด้วย 9) ภาครัฐตั้งสำนักงานพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร (อพท.4) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ภายในจังหวัดพื้นที่เมืองมรดกโลกโดยเฉพาะ 10) ภาครัฐให้การส่งเสริมด้านการทำวิจัยด้านการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ภายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 11) มีการพัฒนาสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันเชื่อมโยงข้อมูลการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 12) การบริหารจัดการยังไม่เป็นเอกเทศขึ้นอยู่กับหน่วยงานในกำกับหลายส่วนตามลำดับชั้น 13) ราคาตั๋วค่าเข้าอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีราคาถูก	ท่องเที่ยวให้กับชาวบ้าน สำหรับเตรียมความพร้อมในการนำเที่ยว 5) มีการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างดี มีสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์จำนวนมากทั้งสนามบิน รถไฟ รถยนต์ ป้ายสื่อข้างทาง ทั้งภาพ สื่อ คำขวัญ ฯลฯ 6) ภาครัฐให้บริษัทเอกชนมาบริหารจัดการบุโรพุทโธ จนได้รับการชื่นชมจากนักท่องเที่ยวสามารถบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกได้อย่างดีเยี่ยม โดยแบ่งการบริหารจัดการเป็น 3 ส่วน 7) โทรศัพท์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ โบว์ชัวร์ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์บุโรพุทโธ 8) มีการดำเนินการพัฒนาสื่อดิจิทัลแอปพลิเคชันเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศอินโดนีเซีย และบุโรพุทโธหลายรูปแบบ 9) กระทรวงการท่องเที่ยวอินโดนีเซียร่วมกับประเทศต่าง ๆ ที่มีสถานทูตอินโดนีเซีย มีการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศอินโดนีเซียเชิงรุก 10) มีสุลต่านเป็นผู้ว่าราชการปกครองในเขตปกครองพิเศษเมืองย็อกยาคากาทำให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความสิ้นเปลืองมากกว่าจังหวัดสุโขทัย 11) ราคาตั๋วเข้าชมบุโรพุทโธมีราคาค่อนข้างแพง

จากตารางพบว่า อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยกับบุโรพุทโธมีการบริหารจัดการพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยการบริหารจัดการยังไม่เป็นเอกเทศ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานในกำกับหลายส่วนตามลำดับชั้นจะมีหน่วยงานราชการคือ กรมศิลปากรช่วยดูแลพื้นที่ด้านในและบูรณะปฏิสังขรณ์รักษาสถาปัตยกรรม ไม่ให้พังทลายสูญหายตลอดจนส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย นอกจากนี้ยังมีองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และคนในชุมชนร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในพื้นที่มีเทศบาล คนในชุมชนร่วมกับตำรวจช่วยกันรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ในส่วนของเมืองย็อกยาคากาที่ตั้งของบุโรพุทโธนั้น เป็นเขตปกครองพิเศษของประเทศอินโดนีเซียที่มีสุลต่านเป็นผู้ว่าราชการการดำเนินงานบางอย่างจึงมีความเป็นเอกเทศมากกว่าจังหวัดสุโขทัย จึงเป็นศักยภาพสำคัญที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยควรนำไปพัฒนาในการบริหารจัดการ

2. ด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ มีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางความคิดเห็นด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจพื้นที่เมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง

แนวความคิดเห็นด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	แนวความคิดเห็นด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจบุโรพุทโธ
1) มีสินค้าพื้นเมือง OTOP ที่ผลิตขึ้นจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน เช่น สินค้า Handmade ถ้วยชาม สังคโลก งานไม้แกะสลัก ขนมหงอกผาก ผลิตภัณฑ์จากไม้ และผ้าทอพื้นเมืองเครื่องเงินโบราณ เป็นต้น 2) สินค้าที่มีมาจากชื่อวรรณกรรมพระร่วง เช่น ข้าวตอกพระร่วง ว้าวพระร่วง เป็นต้น 3) มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าอย่างต่อเนื่องมีการให้สัญลักษณ์เพื่อยกระดับสินค้าอย่างต่อเนื่องเช่นกัน 4) สินค้าของจังหวัดสุโขทัยได้รับการยอมรับในระดับ ประเทศ และมีชื่อเสียง เช่น ทองสุโขทัย ผ้าทอบ้านนาต้นจั่น ผ้าหมักโคลน ผ้าทอสุโขทัย เป็นต้น 5) มีการจัดระเบียบการขายสินค้าที่ระลึกและสินค้าของฝากได้ค่อนข้างดี โดยให้แต่ละครัวเรือนดำเนินการขายในพื้นที่ของตน 6) มีขนมซึ่งเป็นขนมขึ้นชื่อของฝากของจังหวัดสุโขทัย จัดจำหน่ายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน เช่น ขนมฝังบึง ขนมกลีบลาดวน ขนมทองม้วน เป็นต้น 7) ควรยกระดับสินค้าโอท็อปเพื่อให้สามารถนำไปจดสิทธิบัตรได้มากขึ้น 8) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นำไปจัดแสดงสินค้าในต่างประเทศ และให้ต่างชาติมีส่วนร่วมฝึกทำผลิตภัณฑ์	1) มีผ้าบาติก ภาพวาด และผ้าพันคอเป็นสินค้าที่ระลึกที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชาวยุโรปยุคเก่า อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยววาดลายลงบนเสื้อยืดหรือผ้าบาติกตลอดจนการโชว์วาดลายลงในผ้าบาติกให้นักท่องเที่ยวได้ชม 2) ระบบการขายสินค้าบริเวณในบุโรพุทโธ ไม่มีระเบียบในการขายสินค้า สร้างความรบกวนให้นักท่องเที่ยว 3) มีการขายสินค้าที่บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของบุโรพุทโธเป็นของที่ระลึก เช่น บุโรพุทโธจำลอง หุ่นแกะสลักรูปสัญลักษณ์การแสดงพื้นเมือง ตุ๊กตาไม้ ตัวหนังเชิดแบบหนังตะลุงตัวละครตามตำนานรามายณะ เป็นต้น 4) พ่อค้าแม่ค้าเข้ามาจุ่มล่อมเสนอขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว 5) มีของเก่าเหมาะแก่นักท่องเที่ยวที่นิยมวัตถุโบราณ เช่น หินแกะสลัก เครื่องเขรามิก จาน ชาม เป็นต้น 6) มีเครื่องประดับที่มีการออกแบบที่สวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นการรวบรวมการฝีมือแบบดั้งเดิมผสมผสานเข้ากับความทันสมัย

จากตารางพบว่า ในส่วนของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกได้ค่อนข้างดี โดยมีการขายของที่ระลึก ณ จุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณในพื้นที่ของตนเอง ไม่มีพ่อค้าแม่ค้าจุ่มล่อมเสนอขายสินค้าตลอดจนไม่มีการขายของภายในบริเวณด้านในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยรบกวนนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้การส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกของจังหวัดสุโขทัยและชุมชนในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ได้รับการยกระดับและสามารถเป็นที่ยอมรับสู่สากลจึงต้องมีการสร้างมาตรฐานให้ได้รับการรับรองและจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา อีกทั้งการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และแพคเกจสินค้าให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้รับความนิยมสูงขึ้น

ในส่วนของบุโรพุทโธนั้น ในบริเวณรอบบุโรพุทโธจะมีการขายสินค้าที่ระลึกบริเวณในบุโรพุทโธ และรอบบุโรพุทโธมีการขายสินค้าที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของบุโรพุทโธ อีกทั้งมีการพัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับอัตลักษณ์ในชุมชน เพื่อเป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวแต่ยังขาดการจัดระเบียบในการขายให้แก่พ่อค้าแม่ค้าบริเวณทางออก

3. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 3 แนวทางความคิดเห็นด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่เมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง

แนวความคิดเห็นด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	แนวความคิดเห็นด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม บุโรพุทโธ
1) มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงที่มีกิจกรรมต่าง ๆ หรือประเพณีลอยกระทง ซึ่งจัดขึ้นในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยจะต้องมีการจัดการเก็บภายในคืนนั้น ๆ เลย 2) กรมศิลปากรมีนโยบายด้านการจัดการขยะให้แก่อุทยานประวัติศาสตร์ทุกแห่ง 3) มีถังขยะที่ทำให้กลมกลืนกับอุทยานเป็นถังดำแต่มีไม้ แม้จะยังไม่ได้มีถังสำหรับคัดแยกขยะแต่ก็มีวางอยู่โดยรอบกระจายทั่ว ทั้งนี้เทศบาลตำบลเมืองเก่ารับขยะไปกำจัด 4) บริหารจัดการขยะได้ดีและรวดเร็ว ในช่วงเทศกาลลอยกระทงสามารถเก็บขยะได้ในตอนหลังเลิกงาน และมีการห้ามเผาขยะภายในพื้นที่ 5) ขยะบริเวณรอบชุมชนมีเยอะขึ้นมากจำเป็นต้องมีการคัดแยกขยะและสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชน	1) มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีโดยเฉพาะสามารถจัดการขยะได้ค่อนข้างเร็วเมื่อมีการจัดกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ในบริเวณบุโรพุทโธ 2) บุโรพุทโธมีการจัดการขยะที่ดีมากมีถังขยะตั้งประจำอยู่หลายจุดในบริเวณรอบบุโรพุทโธ 3) มีหน่วยงานที่ดูแลด้านการจัดการขยะบริเวณบุโรพุทโธโดยเฉพาะ 4) มีถังขยะจำนวนมากเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกที่ดี 5) ควรสร้างแนวต้นไม้ระหว่างทางเดินจากจุดบริการไปยังตัวบุโรพุทโธ 6) บุโรพุทโธตั้งอยู่บนเนินธรรมชาติ สามารถมองลงไปเห็นวิวรอบข้างได้ชัดเจน 7) มีการขอความร่วมมือจากร้านค้าเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ บุโรพุทโธและมีมาตรการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่บุโรพุทโธ

จากตารางพบว่า อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีการบริหารจัดการขยะที่ดีเหมือนเดียวกับบุโรพุทโธ แต่ก็มีข้อแตกต่างบางประการที่สามารถนำจุดเด่นจากบุโรพุทโธมาเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีการออกกฎควบคุมและดูแลภายในพื้นที่ โดยกรมศิลปากรมีนโยบายมุ่งเน้นการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวด้านการจัดการขยะให้แก่อุทยานประวัติศาสตร์ทุกแห่ง โดยมุ่งเน้นลดพลาสติก รณรงค์ไม่ใช้โฟม อีกทั้งมีการรณรงค์ให้เก็บขยะและตั้งจุดทิ้งขยะ ทำถังขยะให้มีรูปแบบกลมกลืนกับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และมีการนำต้นไม้หญ้า วัชพืช มาเก็บไว้เพื่อย่อยสลายนำมาเป็นปุ๋ยและนำมาดูแลต้นไม้ต่อ นอกจากนี้ยังมีการสร้างการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนด้วยการให้แต่ละบ้านดูแลทัศนียภาพภายในบ้านของตนเองให้มีความสวยงามและไม่สร้างสิ่งปลูกสร้างที่บดบังอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยจำนวนขยะบริเวณรอบชุมชนและรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีจำนวนมากขึ้น การรณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะและสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ภาครัฐต้องให้ความตระหนักและเร่งปลูกฝังโดยเร่งด่วน

ในส่วนของบุโรพุทโธมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี นอกจากนี้ยังตั้งอยู่ในพื้นที่บนเนินสูงที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามของเมืองอันเป็นโอกาสที่ดีต่อการเพิ่มศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อม โดยบุโรพุทโธมีการออกมาตรการสำหรับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในบุโรพุทโธและชุมชนรอบบุโรพุทโธ ทั้งนี้ภายในบุโรพุทโธมีถังขยะจำนวนมากรอบบริเวณพื้นที่บุโรพุทโธเพื่ออำนวยความสะดวกในการทิ้งขยะแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านการจัดการขยะโดยเฉพาะในขณะที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวตลอดจนสามารถจัดการกับขยะได้ค่อนข้างเร็วเมื่อมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ประเพณีต่าง ๆ ใน

บริเวณบุโรพุทโธ รวมถึงมีการขอความร่วมมือจากร้านค้าเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ บุโรพุทโธ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างค่านิยมที่ดีต่อการรักษาสีสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่

4. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรม มีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 4 แนวความคิดเห็นด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นที่เมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง

แนวความคิดเห็นด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	แนวความคิดเห็นด้านกิจกรรมส่งเสริม การท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรมบุโรพุทโธ
1) มีหน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) กรมศิลปากร เทศบาล เป็นต้น จัดสรรงบประมาณตลอดจนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน 2) มีการจัดส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีลอยกระทงที่ยิ่งใหญ่สวยงามเผยแพร่ไปสู่นานาประเทศ 3) จัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวปั่นจักรยานเที่ยวเมืองพระร่วง 4) การดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ บางกิจกรรมระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยร่วมกับภาคชุมชนเมื่อดำเนินการไปได้สักระยะแล้วเวลาต่อมาภาคเอกชนได้นำไปดำเนินการเองจึงส่งทำให้กิจกรรมต่างๆไม่ได้รับความนิยมต่อเนื่องเท่าที่ควร 5) มีการขายทัวร์ให้นักท่องเที่ยวโดยมีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยกับการทำพระการอบรมวาทลายขามสังคโลก ชมทุ่งนา พร้อมทั้งให้นักท่องเที่ยวได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมจริง 6) ใช้เรื่องเล่าเป็นสื่อแนะนำการท่องเที่ยว ดึงศักยภาพชุมชนอาหาร วรรณกรรมเพื่อสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบ 7) ภาคชุมชนจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้ได้รับการส่งเสริมให้มีจุดขายมากยิ่งขึ้น มีการนำขนมมงคลพื้นเมืองจังหวัดสุโขทัยมาจัดสำหรับให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ ขนมสี่ถ้วย ข้าวเหนียวแดง กล้วยมะพร้าว ขนมแดง 8) มีการจัดเตรียมความพร้อมด้านอาหารให้นักท่องเที่ยวมุสลิม ได้แก่ การจัดเตรียมอาหาร การขึ้นป้ายอาหารฮาลาล	1) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในบริเวณรอบบุโรพุทโธเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบุโรพุทโธ เช่น กิจกรรมขี่ช้าง นั่งรถม้า เป็นต้น และมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มวัด พรมบ้านเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบุโรพุทโธ 2) มีหมู่บ้านการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมเฉพาะ เช่น หมู่บ้านบาติก หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้าน การเกษตร 3) มีการจัดงานพิธีบุญใหญ่วันวิสาขบูชาโลกจัดอย่างยิ่งใหญ่ 4) มีแหล่งการท่องเที่ยวที่กำลังพัฒนา มีการจัดคอนเสิร์ต มีการแสดงเป็นพื้นที่สาธารณะของประชาชน 5) การประกอบพิธีของบุโรพุทโธในปัจจุบัน เป็นงานกึ่ง ๆ ประเพณีและวัฒนธรรมรื่นเริงต่าง ๆ ด้านกิจกรรมศาสนาพิธีจึงอาจลดทอนความเชื่อถือและภาพความศักดิ์สิทธิ์ของบุโรพุทโธในฐานะวัดทางพระพุทธศาสนาไป 6) มีการจัดหลักสูตรบาติกและการวาดภาพให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม 7) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลางคืน เช่น ขบวนช้าง แห่สิงโต ดนตรี ละคร ฟ้อนรำ แสงสีเสียงตามเทศกาล 8) มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศาสนาช่วงวันวิสาขบูชาซึ่งเป็นประเพณีสำคัญทางศาสนาที่ชาวพุทธทั่วโลกหลังไหลเดินทางเข้ามา 9) มีถนนมาลิโอบโรซึ่งเป็นตลาดกลางคืนขนาดใหญ่ในตัวเมืองย็อกยาการ์ตาซึ่งจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและอาหารพื้นเมืองนับเป็นเอกลักษณ์สำคัญของการเดินทางมาเมืองนี้

จากตารางพบว่า อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธต่างใช้ศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชน มาสร้างอัตลักษณ์ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในส่วนของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยนั้น ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีและวัฒนธรรมจากภาครัฐและเอกชน จัดสรรงบประมาณ ตลอดจนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งนี้จังหวัดสุโขทัยยังมีการใช้ศักยภาพชุมชนเข้ามาบูรณาการกับการขับเคลื่อนส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น จัดกิจกรรมตักบาตรรับอรุณ กิจกรรมสวนมนต์คืนเพ็ญ หน้ามณฑปวิหารหลวงพ่ोजณะ วัดศรีชุมที่อยู่ใกล้ ๆ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จัดกิจกรรมตลาดทำ น้ำรับเสด็จ กิจกรรมปั่นจักรยานฯ อีกทั้งภาคชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้มีจุดขายมากยิ่งขึ้น เช่น มีการนำ ชนมมกลพื้นเมืองจังหวัดสุโขทัยมาจัดสำรับให้นักท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว อบรมวาดลายขามสังคโลกลายกำงปลา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุโขทัย ให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวพำนักค้างคืนเพิ่มมากขึ้น การจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวภาค กลางคืนจัดให้มีตลาดวิถีชุมชนจากการเปิดโชว์ไฟ Light Up และการประดับประทีป (ตะคันดินเผา) ตะคันไฟในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและถนนโดยรอบ อีกทั้งมีการโปรโมทการจัดเทศกาลลอย กระธงที่จัดขึ้น ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นประจำทุกปี รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์จากสื่อ หลากหลายช่องทางอันจะช่วยให้นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติได้ยลความงดงามของเมืองมรดกโลก และกลับมาเที่ยวซ้ำมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ บุโรพุทโธจะมีทำเลที่ตั้งที่เป็นโอกาสทางการค้า เนื่องจากเป็นเมืองทางเศรษฐกิจมีถนน มาลิโอบโร ซึ่งเป็นตลาดซื้อปิ้งกลางคืนในตัวเมืองย็อกยาคาต้า ซึ่งจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและอาหาร พื้นเมืองนับเป็นเอกลักษณ์สำคัญของการเดินทางมาเมืองนี้ พร้อมกันนี้ยังมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ พั่นสัฟาลายพื้นเมือง มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลางคืน จัดการแสดงพื้นเมืองและการแสดง สะท้อนวิถีอัตลักษณ์ของเมืองนี้ อีกทั้งในช่วงวันวิสาขบูชาซึ่งเป็นประเพณีสำคัญทางศาสนาที่ชาวพุทธ ทั่วโลกหลังไหลเดินทางเข้ามายังบุโรพุทโธ ยังสามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงได้ยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาการเปรียบเทียบการบริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธ พบว่า เมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านสินค้าที่ ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า เมืองมรดกโลกทั้งสองแห่งมีเหมือนกันนั่นก็คือ มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึง ศิลปวัฒนธรรม ร่องรอยทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความรุ่งเรืองในอดีต ที่ทรงคุณค่ามากมายควรค่าแก่การรักษา ดังนี้

ผลการศึกษาเปรียบเทียบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธ ในการบริหารจัดการพื้นที่ ของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธมีความแตกต่างกันในด้านของการบริหารงานอุทยาน ประวัติศาสตร์สุโขทัยจะยังไม่เป็นเอกเทศ ทั้งนี้จังหวัดสุโขทัยเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ขึ้นอยู่กับหน่วยงาน ในกำกับหลายส่วนตามลำดับชั้น ส่วนบุโรพุทโธมีการบริหารจัดการพื้นที่แบ่งเป็น 3 หน่วยงานชัดเจนถึงแม้ จะมีปัญหาในหลาย ๆ ประการ แต่อย่างไรก็ตามการที่มีการแบ่งส่วนการบริหารจัดการที่ชัดเจนจึงเป็น ศักยภาพสำคัญที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยสามารถดึงมาสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการได้

ดังนั้นทั้งการบริหารจัดการพื้นที่ระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยกับบุโรพุทโธ จึงมีการ บริหารจัดการพื้นที่รูปแบบเฉพาะของตนเอง นอกจากนี้ทั้งหน่วยงานภาครัฐของเมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง

ควรมุ่งส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเมืองมรดกโลกของตนเอง เพราะถือเป็นขุมคลังอันมีคุณค่าของท้องถิ่น และถือเป็นทรัพยากรในการขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุด

ด้านสินค้าที่ระลึก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กับ บุโรพุทโธนั้นพบว่า ในส่วนของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีการจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ได้ดี มีจุดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกบริเวณพื้นที่ร้านค้าของตนเอง ตลอดจนมีการพัฒนาสินค้าที่ระลึกตาม อัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับประเทศ ในส่วนของบุโรพุทโธนั้นในบริเวณรอบบุโรพุทโธ จะมีการขายสินค้าที่ระลึกบริเวณในพื้นที่และรอบบุโรพุทโธ เป็นสินค้าที่บ่งบอกถึงความเป็นบุโรพุทโธ อีกทั้งมีการพัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับอัตลักษณ์ในชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกมีทั้งสินค้า อุปโภค เช่น เสื้อผ้าทั่วไปและสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ แต่ขาดการจัดระเบียบการขายสินค้า ให้แก่พ่อค้าแม่ค้าบริเวณโซนร้านค้าภายนอกบุโรพุทโธ พ่อค้าแม่ค้ารวมแย่งขายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว

ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีการจัดการที่ดี เช่น การจัดถังขยะให้ มากยิ่งขึ้นในบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวภายในอุทยานประวัติศาสตร์ การส่งเสริมให้ความรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม มีนโยบายในการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมจากกรมศิลปากร มีการวาง มาตรการในการควบคุมการทิ้งขยะและน้ำเสียอย่างจริงจัง ตลอดจนมีการขอความร่วมมือจากชุมชน ในการไม่สร้างอาคารบ้านเรือนที่บดบังทัศนียภาพของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย มีป้ายแจ้งให้ นักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาความสะอาด และนำขยะที่ย่อยสลายได้ไปหมักทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น ในส่วน ของบุโรพุทโธจะมีการจัดการขยะที่ดี นอกจากนี้ยังตั้งอยู่ในพื้นที่บนเนินสูงที่สามารถมองเห็นทัศนียภาพที่ สวยงามของเมืองอันเป็นโอกาสที่ดีต่อการเพิ่มศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ บุโรพุทโธมีการออก มาตรการสำหรับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในบุโรพุทโธและชุมชนรอบบุโรพุทโธ รวมถึงมีการขอ ความร่วมมือจากร้านค้าเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ บุโรพุทโธ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างค่านิยมที่ ดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธ ต่างใช้ศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนมาสร้างอัตลักษณ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยง โดยใน ส่วนของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยนั้น ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีและวัฒนธรรมจากภาครัฐ และเอกชน จัดสรรงบประมาณตลอดจนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน มีการใช้ศักยภาพชุมชนเข้ามา บูรณาการกับการขับเคลื่อนส่งเสริมการท่องเที่ยว ในขณะที่บุโรพุทโธจะมีทำเลที่ตั้งที่เป็นโอกาสทางการค้า เนื่องจากเป็นแหล่งทางเศรษฐกิจการค้า อีกทั้งมีการจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและอาหารพื้นเมืองนับเป็น เอกลักษณ์สำคัญของการเดินทางมาเมืองนี้ มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลางคืน และการแสดงซึ่ง เป็นการถ่ายทอดอัตลักษณ์วิถีชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับชม

อภิปรายผลการวิจัย

เมืองมรดกโลกของประเทศอาเซียนในประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซีย ได้รับการยกย่อง จากยูเนสโกหลายแห่ง โดยอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธจะใช้การเชื่อมโยงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมเข้ามาเป็นจุดขายของการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทั้งสองแห่ง โดยบุโรพุทโธจะได้เปรียบ ด้านของชัยภูมิที่ตั้งที่เป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ มีเขตการปกครองพิเศษและเมือง มีขนาดใหญ่ สำหรับอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยนั้น ตัวเมืองมีขนาดเล็กและมีแหล่งท่องเที่ยวไม่มากนัก นักท่องเที่ยวคนไทยส่วนใหญ่จึงใช้เป็นสถานที่เมืองแวะและเดินทางไปเที่ยวที่อื่น แม้ในปัจจุบันจะมีการ

ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาพำนักราคาแพงขึ้นก็ตาม อย่างไรก็ตามแม้นักท่องเที่ยวคนไทยจะไม่เน้นการมาพำนักราคาแพงในจังหวัดสุโขทัยมากนัก แต่ก็ยังมีนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรปที่หลงใหลในอารยสถาปัตยกรรมของอุทยานประวัติศาสตร์และมาพำนักอยู่ในจังหวัดสุโขทัยและเมืองย็อกยาคาต้าเพื่อมาชมความงดงามของเมืองมรดกโลกทั้งสองแห่งเป็นแรมเดือน โดยเดินทางแบบแบคแพคเกอร์ ใช้ชีวิตแบบสโลไลฟ์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว นั้นสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการที่เมืองทั้งสองแห่ง หากส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวให้สูงขึ้นจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนและประเทศได้อีกมาก

ในส่วนของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธ มีทั้งข้อดี ข้อเด่นที่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในประเด็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า มีหลายประการที่บุโรพุทโธยังได้เปรียบในด้านของพื้นที่ และความเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการที่มีการแบ่งส่วนที่ชัดเจน รวมทั้งยังเป็นสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาที่หลากหลายสอดคล้องกับที่ Gotravel (2022) กล่าวถึงไว้ว่า บุโรพุทโธเป็นสถานที่จัดงานวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา หลังจากใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาแล้ว ในอนาคตจะใช้เป็นสถานที่เฉลิมฉลองวันหยุดทางศาสนาอื่น ๆ อีกด้วย เช่น วันอาสาฬหบูชา วันหยุดกฐิน และวันมาฆบูชา รวมทั้งจัดกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ เช่น การจาริกแสวงบุญ ธรรมยาตรา เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าในอนาคตอันใกล้ จะมีแนวโน้มที่บุโรพุทโธจะมีจำนวนผู้เดินทางไปมากยิ่งขึ้น ด้วยปัจจัยดังกล่าวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยจึงสามารถนำประเด็นในการบริหารจัดการพื้นที่ ในการแบ่งภาคส่วนการบริหารจัดการที่ชัดเจน อีกทั้งจัดอีเวนต์ส่งเสริมการเดินทางมาเยือนในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวต่อไป

อีกประการหนึ่งของศักยภาพของการนำทรัพยากรบุคคลในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยและบุโรพุทโธเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว นั่นก็คือ การให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สินค้าที่ระลึกเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อีกทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยสอดส่องดูแลด้านความปลอดภัยการดูแลรักษาพื้นที่เมืองมรดกโลกของตนเองไม่ให้ถูกทำลาย ทั้งนี้ทั้งภาครัฐและเอกชนของทั้งสองพื้นที่ต่าง ๆ ก็มียุทธศาสตร์และมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในการอบรม พัฒนา ส่งเสริมการสร้างความรู้ในทักษะภาษา การบริการที่ช่วยให้ประชาชนภายในชุมชนของตนเกิดอาชีพและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2547) ที่กล่าวว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการนั้นต้องนำหลักของการมีส่วนร่วมมาใช้ คือ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่ประชาชนเป็นเจ้าของ และการบริหารจัดการ การจัดสรรทรัพยากร ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ตลอดจนควบคุมโดยตรงจากประชาชน แต่ก็ยังคงต้องบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน อันเนื่องมาจากยังมีทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ชัดเจนและสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ

การที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัยในหลาย ๆ ด้าน รวมถึงพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและคนในชุมชนด้านทักษะทางภาษาต่างประเทศ อีกทั้งการพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยควรมีการนำสื่อดิจิทัลเข้ามาขับเคลื่อนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ทันสมัยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่ออุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

การพัฒนาศักยภาพของการบริหารจัดการอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยภายใต้ความเป็นเมืองมรดกโลกให้มีรูปแบบที่ดีขึ้นสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนและประเทศ จึงต้องมีการดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน นอกจากนี้ควรส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกเพื่อสร้างความประทับใจ และสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวให้อยากกลับมาเที่ยวซ้ำในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย อันจะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนและประเทศ ตลอดจนพัฒนาศักยภาพ เสริมสร้างองค์ความรู้ให้นักท่องเที่ยวและคนในจังหวัดสุโขทัยได้เกิดคลังข้อมูลทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อเมืองมรดกโลกที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเอกชน ได้แก่ เจ้าของกิจการโรงแรม ร้านจำหน่ายสินค้า ร้านอาหารบริเวณโดยรอบเมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง และภาคประชาชนที่อยู่โดยรอบเมืองมรดกโลกทั้ง 2 แห่ง ควรมีการผสมผสานความร่วมมือในการจัดทำข้อตกลงแนวทางในการดำเนินงานตามนโยบาย กิจกรรม โครงการต่าง ๆ ร่วมกันตั้งแต่มุ่งเน้นดำเนินงานเพื่อที่เวลาดำเนินการต่าง ๆ ไปแล้ว การดำเนินการนั้น ๆ เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อพื้นที่
2. การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ภาครัฐต้องเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร กฎระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนควรรู้และต้องปฏิบัติตาม
3. ควรมีการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีมาบูรณาการกับการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ตลอดจนใช้ในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เช่น การรักษาความปลอดภัย การเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเสมือนจริง การใช้แอปพลิเคชันเพื่อเสริมทักษะความรู้ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
4. ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของสินค้าภายในชุมชน และนำอัตลักษณ์รวมทั้งเชื่อมโยงภาพเมืองมรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเข้ามาร่วมออกแบบเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในเส้นทางมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเชื่อมโยงสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในประเทศอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็น การท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 – 2581). สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2566 จาก www.nscr.nesdc.go.th/
- กรมประชาสัมพันธ์. (2566). เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2566 จาก www.prd.go.th

- กุลแก้ว คล้ายแก้ว และ คณิต เขียววิชัย. (2556). เมืองมรดกโลกกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(2), 25-40.
- คณะกรรมการธิการการกีฬา วุฒิสภา. (2552). รายงานการศึกษาดูงานประเทศสมาชิกอาเซียนของรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร.
- ทัศนีย์ ปิยะเจริญ. (2564). รูปแบบการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดสงขลา. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2547). ธรรมชาติ: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่. สถาบันพระปกเกล้า.
- ภณสิทธิ์ อ้นยะ. (2561). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบมาตรฐานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- อารีย์ นัยพินิจ และ ชูรัชญา มณีเนตร. (2551). การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านบุไทรโฮมสเตย์อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- Gotravel. (2022). บุโรพุทโธกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาสำหรับชาวพุทธ. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2567 จาก www.gotravelaindonesia.com